

حقوق کار دریانوردان

و

تکالیف دولت

با مقدمه

دکتر محمد زین‌الله ع. اقی

مؤ

دکتر عباس نواز نی‌زاده

انتشارات اسرار دانش

سرشناسه: توازنی‌زاده، عباس، ۱۳۳۹
عنوان و نام پدیدآور: حقوق کار دریانوردان و تکالیف دولت/ مؤلف
عباس توازنی‌زاده؛ با مقدمه عزت‌الله عراقی.
مشخصات ظاهری: سی و هفت ۵۵۰ ص
شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۹۸۶-۰۶۷-۱
مشخصات نشر: تهران؛ اسرار دانش، ۱۳۹۳
وضعیت فهرست‌نویسی: فیا
موضوع: دریانوردان و ملوانان — وضع حقوقی و قوانین
موضوع: دریانوردان و ملوانان — اشتغال
شناسه افزوده: عراقی، سید عزت‌الله، ۱۳۱۹ -، مقدمه‌نویس
رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۳ ت ۹ ۴۲ د/ ۸۰۳۹ HD
رده‌بندی دیویی: ۳۳۱/۷۶۱۳۸۷۵
شماره کتابشناسی ملی: ۳۴۳۱۱۸۵

حقوق کار دریانوردان و تکالیف دولت

مؤلف: دکتر عباس توازنی‌زاده

صفحه آرای: محمدحسین کمالی‌نپور

لیتوگرافی: صفت

چاپخانه: گلرنگ

چاپ: اول بهار ۹۳

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

شماره استاندارد بین‌المللی کتاب (شابک):

۹۷۸ - ۹۶۴ - ۹۸۶ - ۰۶۷ - ۱

حق چاپ این اثر برای مؤلف و ناشر محفوظ است

دفتر مرکزی: خیابان انقلاب، خیابان شهدای ژاندارمری، روبروی اداره پست، پلاک ۱۲۶، طبقه ۳

تلفن: ۶۶۴۶۹۷۶۱-۲ فکس: ۶۶۴۶۰۶۵۴

سایت و فروشگاه اینترنتی: www.asrardanesh.ir

پست الکترونیک: info@asrardanesh.ir

فروشگاه: خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، ساختمان ناشران، شماره ۱۶/۱۷

۲۱	 مقدمه جناب آقای دکتر عراقی
۲۳	 دیباچه
۲۷	 مقدمه
۳۹	 فصل اول - پیشینه تاریخی، مفاهیم و ارتباط کار دریانوردی با حقوق کشتیرانی تجاری
۳۹	 مبحث نخست - پیشینه تاریخی استفاده و کار در کشتی‌های تجاری دریانوردی و تمولات قلمرو مربوط
۴۰	 ۱-۱-۱ - پیشینه تاریخی قوانین و مقررات مرتبط با کار دریانوردان
۴۲	 گفتار دوم - وضعیت حقوقی کار در کشتی و پیوندی تکوین عرف‌ها و قوانین کار دریانوردی و تمولات مربوط
۴۷	 گفتار سوم - نقش دولت در تنظیم روابط حقوقی مرتبط با فعالیت‌های کشتیرانی تجاری و کار دریانوردی
۵۱	 گفتار چهارم - سیر تمولات حقوقی و شرایط کار در دریانوردی در یک نگاه کلی
۵۶	 مبحث دوم - مفاهیم و کلیات
۵۶	 گفتار اول - مفهوم کشتی تجاری دریانوردی
۶۴	 گفتار دوم - تعریف دریانورد
۶۹	 مبحث سوم - رژیم حقوقی ماکم بر کشتیرانی تجاری و ارتباط آن با کار دریانوردان
۷۰	 گفتار اول - حقوق دریایی یا حقوق کشتیرانی بازرگانی
۷۳	 گفتار دوم - ثبت و تابعیت کشتی و ارتباط آن با کار دریانوردی
۷۳	 بند اول - ثبت و تابعیت کشتی
۷۳	 الف - مفهوم و مبنای فرض شخصیت حقوقی و تابعیت در مورد کشتی
۷۴	 ب - ضرورت و شرایط ثبت کشتی در حقوق داخلی
۷۵	 ج - فلسفه و مبنای لزوم ثبت کشتی در حقوق بین‌الملل
۷۷	 د - شرایط ثبت و اعطای تابعیت به کشتی‌ها در حقوق داخلی و حقوق بین‌المللی
۸۰	 بند دوم - ارتباط و تأثیر متقابل رژیم حقوقی حاکم بر ثبت کشتی و شرایط استخدامی و ایمنی کار دریانوردان
۸۴	 گفتار سوم - ایمنی کشتیرانی و ارتباط آن با شرایط استخدامی و ایمنی کار در کشتی‌های تجاری

۸۵	بند اول - پیشینه ایمنی کشتیرانی و تحولات حقوقی بین‌المللی مربوط
۸۹	بند دوم - ارتباط ایمنی کشتیرانی با شرایط مناسب استخدامی و ایمنی کار در کشتی‌های تجاری
۹۳	کلام پایانی فصل اول
۹۵	فصل دوم - شرایط استخدامی کار دریانوردان در کشتی‌های تجاری دریایچه
۹۵	درآمد
۹۰۹	مهمی صنعت - معانیل مربوط به قبل از استخدام در کشتی
۱۰۰	کنترل - آمادگی‌های مهمی، آموزش‌های شغلی و شایستگی‌های مرفه‌ای و ملی
۱۰۰	بند اول - ایمنی بین و قلم ملی
۱۰۰	الف - مقررات کشور
۱۰۰۱	ب - مقررات کشور آمریکا
۱۰۲	ج - مقررات کشور فرانسه
۱۰۳	بند دوم - مقررات بین‌المللی
۱۰۳	الف - مقاله‌نامه شماره ۵۳ مصوب (۱۹۳۶)
۱۰۴	ب - مقاله‌نامه شماره ۷۴ مصوب (۱۹۴۶)
۱۰۴	ج - کنوانسیون STCW مصوب (۱۹۷۸)
۱۰۶	د - کنوانسیون جامع کار دریانوردی (۲۰۰۶)
۱۰۸	۱- حداقل سن
۱۰۹	۲- گواهینامه پزشکی
۱۱۰	۳- آموزش و کسب صلاحیت و مهارت‌های حرفه‌ای
۱۱۱	کنترل دوم - قواعد ماکم برنامه تأسیس و فعالیت مؤسسات کارپایی کار دریانوردی
۱۱۳	بند اول - بررسی قوانین ملی و رویه کشورها در مورد ضوابط حاکم بر کارپایی برای دریانوردان
۱۱۳	الف - مقررات کشور پاناما
۱۱۴	ب - مقررات کشور روسیه

۱۱۴	ج - مقررات کشور یونان
۱۱۵	د - مقررات کشور کانادا
۱۱۶	بند دوم - مقررات بین‌المللی
۱۱۶	الف - مقاله‌نامه شماره ۹ (مصوب ۱۹۲۰)
۱۱۷	ب - مقاله‌نامه شماره ۱۲۷ (مصوب ۱۹۷۶)
۱۲۰	ج - قواعد اکتیو برای دریانوردان در کنوانسیون جامع کار دریانوردی (۲۰۰۶)
۱۲۳	مبحث دوم - قرارداد استیجاری کار دریانوردی
۱۲۵	گفتار اول - کلیات - تعاریف در اداره قرارداد استیجاری کار دریایی، سوابق تاریخی و تمولات مربوط
۱۳۱	گفتار دوم - کلیات - بررسی مجدد قرارداد کار دریانوردی
۱۳۱	بند اول - کتبی بودن
۱۳۳	بند دوم - قابل دسترس بودن
۱۳۳	گفتار سوم - اهمیت قراردادهای کار دریانوردی - مفاد شکلی و مصادیق قرارداد کار با دریانورد
۱۳۷	گفتار چهارم - شکل و مفاد قرارداد کار دریانوردی
۱۳۹	گفتار پنجم - پیمان‌های جمعی کار دریانوردی
۱۴۱	گفتار ششم - بررسی قوانین و مقررات ملی
۱۴۳	بند اول - شرایط شکلی و تشریفات قانونی انعقاد قرارداد کار دریانوردی
۱۴۵	بند دوم - فرم‌های استاندارد یا قراردادهای نمونه کار دریانوردی
۱۴۸	گفتار هفتم - مقررات بین‌المللی
۱۴۸	بند اول - مقاله‌نامه بین‌المللی شماره ۲۲ (مصوب ۱۹۲۶)
۱۵۵	بند دوم - کنوانسیون جامع کار دریانوردی (۲۰۰۶)
۱۵۸	مبحث سوم - بازگشت به وطن خدمه کشتی‌ها
۱۵۹	گفتار نخست - مفهوم بازگشت به وطن خدمه و تکالیف مالک کشتی و دولت در این زمینه
۱۶۰	گفتار دوم - بررسی قوانین و مقررات ملی

۱۶۳	گفتار سوم - مقررات بین‌المللی
۱۶۳	بند اول - مقاله‌نامه شماره ۲۳ (مصوب ۱۹۲۶)
۱۶۵	بند دوم - مقاله‌نامه شماره ۱۶۶ (مصوب ۱۹۸۷)
۱۶۸	گفتار چهارم - مقررات مربوط به «بارگشت به میهن» دریانوردان در کلاه‌سیون جامع کار دریانوردی (۲۰۰۶)
۱۶۸	بند اول - الزام به تدارک تضمین مالی
۱۷۰	بند - توقیف کشتی
۱۷۳	گفتار پنجم - آخرین تمولات حقوقی بین‌المللی مربوط به موضوع رهاکردن دریانوردان در آب‌ها و بلاد خارجی
۱۷۴	بند اول - مقهر رها کردن دریانوردان
۱۷۴	بند دوم - آخرین تمولات حقوقی بین‌المللی در مورد موضوع رهاکردن دریانوردان
۱۷۸	گفتار ششم - ابعاد حقوقی کشتی‌ها و بارگرداندن خدمه به میهن
۱۸۱	مبحث چهارم - ساعات کار و استراحت و تأمین نیروی انسانی در کشتی‌های تجاری دریایما
۱۸۳	گفتار اول - مفهوم حقوقی، ویژگی‌ها و اهداف حکم تعیین ساعات کار و استراحت در کشتی‌های تجاری
۱۸۳	بند اول - مفهوم حقوقی و سازمان و برنامه ساعات کار و استراحت در کشتی‌های تجاری
۱۸۳	الف - مفهوم حقوقی ساعات کار در کشتی
۱۸۴	ب - ویژگی‌ها و برنامه ساعات کار و استراحت در کشتی
۱۸۷	بند دوم - ارتباط ساعات کار و استراحت با سلامت کار، ایمنی کشتیرانی و سایر مسائل مرتبط
۱۸۹	گفتار دوم - تأمین نیروی انسانی لازم در کشتی‌های تجاری و اهمیت آن در ایمنی کشتی‌ها
۱۸۹	بند اول - مفهوم و قواعد حاکم بر تأمین خدمه کشتی‌ها
۱۹۴	بند دوم - تأمین نیروی انسانی لازم برای کشتی‌ها و موضوع خستگی مفرط در یانوردان
۱۹۵	الف - کنوانسیون بین‌المللی استانداردهای آموزش، صدور گواهینامه و نگهداری دریانوردان (STCW)
۱۹۵	ب - مقاله‌نامه شماره ۱۸۰ (مصوب ۱۹۹۶)
۱۹۸	بند سوم - تأمین نیروی انسانی لازم در کشتی‌ها و ارتباط آن با قابلیت دریانوردی کشتی

۱۹۸	گفتار سوم - بررسی قوانین و مقررات ملی
۱۹۸	بند اول - وضعیت ساعات کار
۱۹۸	الف - تعیین ساعات کار دریانوردان در قوانین و مقررات ملی
۲۰۱	ب - قلمرو اعمال مقررات ملی راجع به ساعات کار دریانوردان
۲۰۱	ج - حداکثر ساعات کار معمولی و اضافه کار
۲۰۲	د - حداقل ساعات استراحت و مدت مرخصی
۲۰۳	ه - بیمه کارکنانی در موارد اضطراری
۲۰۳	و - ساعات کار دریانوردان
۲۰۴	ز - اعمال مقررات ملی در مورد دریانوردان خارجی
۲۰۴	بند دوم - تأمین نیروی انسانی در کشتی
۲۰۸	گفتار چهارم - مقررات بین‌المللی راجع به ساعات کار و تأمین خدمه کشتی‌ها و ثمولات مربوط
۲۰۸	بند اول - سیر تاریخی تحولات قانون‌گذار بین‌المللی راجع به ساعات کار و تأمین خدمه کشتی‌ها
۲۱۰	بند دوم - مقاله‌نامه شماره ۱۸۰ (مصوب ۱۹۹۶) راجع به ساعات کار و تأمین خدمه کشتی‌ها
۲۱۱	الف - ساعات کار و استراحت
۲۱۲	ب - تأمین خدمه کشتی‌ها
۲۱۵	بند سوم - کنوانسیون جامع کار دریانوردی (۲۰۰۶)
۲۱۵	الف - ساعات کار و استراحت
۲۱۶	ب - تأمین نیروی انسانی در کشتی
۲۱۹	ج - ساعات کار و استراحت فرماندهان کشتی‌ها
۲۲۲	مبحث پنجم - مزد
۲۲۴	گفتار اول - مفهوم حقوقی، شیوه تعیین و قواعد ماکم بر پرداخت مزد در کار دریانوردی
۲۲۸	گفتار دوم - تشریفات اداری پرداخت مزد و دفاتر مقامات اداری در این زمینه
۲۳۱	گفتار سوم - قواعد و مقررات حمایتی راجع به مزد دریانوردان

۲۳۱	بند اول - برخورداری مزد از امتیاز حقوق ممتازه دریایی
۲۳۳	بند دوم - ضمانت اجرای تخلف در پرداخت مزد و عدم امکان توقیف مزد
۲۳۴	گفتار چهارم - بررسی تطبیقی قوانین ملی و رویه عملی کشورها
۲۳۵	بند اول - مقررات کشور یونان
۲۳۷	بند دوم - مقررات کشور نروژ
۲۳۸	بند سوم - مقررات کشور انگلیس
۲۴۰	بند چهارم - مقررات کشور آمریکا
۲۴۲	گفتار پنجم - بررسی تطبیقی قوانین بین المللی و مقررات مربوطه
۲۴۳	بند اول - مقررات بین المللی مربوط به مزد
۲۴۷	بند دوم - توصیه ناهلای شمالی ۱۸۷ (مصوب ۱۹۹۶) در خصوص مزد دریانوردان
۲۵۰	بند سوم - کنوانسیون جامع کار دریانوردان (۲۰۰۶)
۲۵۳	بند چهارم - آخرین اقدامات بین المللی در زمینه تامین مزد دریانوردان
۲۵۶	کلام پایانی فصل دوم
۲۶۳	فصل سوم - ایمنی و بهداشت کار در کشتی های تجاری
۲۶۳	درآمد
۲۶۶	مبحث نخست - مفهوم مقوق و طبقه بندی مسایل مرتبط با ایمنی کار در کشتی های تجاری
۲۶۷	گفتار اول - ایمنی کار در کشتی به معنای عام
۲۶۷	بند اول - طراحی فنی، نحوه ساخت کشتی و تجهیزات آن و رعایت موازین ناوبری و دریانوردی
۲۷۰	بند دوم - استانداردهای آموزشی، صلاحیت های تجربی و حرفه ای کار در کشتی های تجاری
۲۷۱	بند سوم - تامین نیروی انسانی لازم در انواع کشتی ها
۲۷۳	گفتار دوم - ایمنی کار در کشتی به معنای خاص
۲۷۴	بند اول - مسایل مرتبط با پیشگیری از وقوع حوادث شغلی در کشتی
۲۷۸	بند دوم - موقعیت حقوقی «رویه های کار ایمن» در کشتی های تجاری

۲۷۹	 بند سوم - موقعیت حقوقی کمیته ایمنی در کشتی
۲۸۳	 مبحث دوم - بهداشت و سلامت کار در کشتی‌های تجاری
۲۸۴	 گفتار اول - مفهوم و قلمرو موضوعی بهداشت و سلامت کار در کشتی‌های تجاری دریانوردی
۲۸۶	 گفتار دوم - استانداردهای مربوط به محل سکونت، محیط کار و استراحت در کشتی
۲۸۷	 گفتار سوم - تغذیه
۲۸۹	 گفتار چهارم - مراقبت‌های درمانی و امکانات پزشکی و دارویی در کشتی
۲۹۲	 مبحث سوم - قوانین و مقررات ملی و بین‌المللی ایمنی و بهداشت کار در کشتی‌های تجاری
۲۹۲	 گفتار اول - بین‌المللی قوانین و مقررات ملی
۲۹۲	 بند اول - مقررات کشور مبدأ
۲۹۴	 بند دوم - مقررات کشور آمریکا
۲۹۵	 بند سوم - مقررات کشور نروژ
۲۹۶	 بند چهارم - مقررات کشور یونان
۲۹۷	 گفتار دوم - مقررات و موازین بین‌المللی مرتبط با ایمنی در کشتی‌ها و الزامات قانونگذاری مربوطه
۲۹۸	 بند اول - جلوگیری از حوادث شغلی
۲۹۹	 بند دوم - مسائل ایمنی مرتبط با محیط کار
۳۰۱	 بند سوم - مسائل مرتبط با محل زندگی و سکونت دریانوردان در کشتی
۳۰۵	 بند چهارم - امکانات رفاهی و تفریحی در کشتی و بنادر
۳۰۷	 بند پنجم - ایمنی و بهداشت محیط کار در کنوانسیون جامع کار دریانوردی مصوب (۲۰۰۶)
۳۰۸	 الف - محل اقامت، امکانات و تسهیلات تفریحی، غذا و تهیه و طبخ غذا
۳۱۰	 ب - مراقبت درمانی بر روی کشتی و ساحل
۳۱۱	 ج - حمایت ایمنی و بهداشتی و پیشگیری از حوادث کار
۳۱۴	 کلام پایانی فصل سوم

۳۱۹	فصل چهارم - اجرای قوانین و مقررات ملی و استانداردهای بین‌المللی کار دریانوردی.....
۳۱۹	درآمد -
۳۲۳	مبحث نخست - مفهوم اجرا و لوازم سازمانی و اداری آن
۳۲۳	گفتار اول - مفهوم اجرا.....
۳۲۴	گفتار دوم - اهمیت سازمان اداری مناسب برای اجرای مقررات کار دریانوردی
۳۲۴	بند اول - قنیت سازمان و مرجع ملی دریایی در اجرای مقررات کار دریانوردی
۳۲۶	بند دوم - سازماندهی مراجع دولتی و غیردولتی مرتبط با اجرای مقررات کار دریانوردی
۳۲۸	گفتار سوم - توانایی و مقررات ملی
۳۳۱	مبحث دوم - بازرس شرایط کار در کشتی‌های تجاری
۳۳۲	گفتار اول - قابلیت‌های افراد - اختیارات اداری بازرسان و دفاتل اشخاص غیردولتی در بازرسی شرایط کار در کشتی‌های تجاری
۳۳۲	بند اول - قابلیت‌های حرفه‌ای و مهارت‌های بازرسان
۳۳۳	بند دوم - دخالت اشخاص غیر دولتی در بازرسی شرایط کار
۳۳۵	گفتار دوم - نقش گواهینامه‌های دریایی در شرایط کار در کشتی‌های تجاری
۳۳۵	بند اول - کارکرد گواهینامه‌های دریایی در بازرسی شرایط کشتی
۳۳۷	بند دوم - موقعیت و ارزش حقوقی گواهینامه‌های دریایی
۳۳۷	گفتار سوم - اهمیت و جایگاه آیین طرح و رسیدگی به شکایات - موارد در مورد شرایط کار در کشتی‌های تجاری
۳۴۱	مبحث سوم - اعمال صلاحیت و اجرای مقررات و استانداردهای بین‌المللی مرجع شرایط کار در کشتی‌های تجاری
۳۴۱	گفتار اول - مبانی حقوقی و مشکلات اعمال صلاحیت جهت اجرای مقررات و بازرسی شرایط کار در کشتی‌های تجاری
۳۴۴	گفتار دوم - بررسی سوابق و تمهلات مقررات بین‌المللی راجع به بازرسی شرایط کار در کشتی‌های تجاری
۳۴۷	گفتار سوم - رژیم حقوقی ماکم بر اجرای مقررات و بازرسی شرایط کار در مقاله‌نامه شماره ۱۴۷
۳۴۷	بند اول - مقاله‌نامه شماره ۱۴۷ (مصوب ۱۹۷۶) راجع به حداقل استانداردهای کار در کشتی‌های تجاری

۳۴۹	بند دوم - تکالیف اجرایی دولت‌های عضو مقاوله‌نامه شماره ۱۴۷ در اجرای مقررات و بازرسی شرایط کار
۳۴۹	الف - مفهوم اعمال صلاحیت و کنترل توسط دولت پرچم
۳۵۲	ب - چگونگی بازرسی شرایط کار در کشتی‌های تجاری
۳۵۴	ج - رویه کشورها در مورد چگونگی بازرسی شرایط کار در کشتی‌های تجاری
۳۵۷	بند سوم - قلمرو صلاحیت و اختیارات و چگونگی اجرای مقررات و بازرسی کشتی‌های خارجی
۳۵۷	الف - صلاحیت و اختیارات اجرایی دولت‌های عضو مقاوله‌نامه شماره ۱۴۷ در کنترل و بازرسی کشتی‌های خارجی
۳۶۱	ب - چگونگی کنترل و بازرسی شرایط کار در کشتی‌های خارجی
۳۶۳	ج - یادداشت‌ها و توافق‌نامه‌ها یا چارچوب بین‌المللی در مورد نحوه بازرسی و اعمال کنترل‌های بندری
۳۶۷	کفتر چهارم - رژیم منطقه‌ای مازندران و بازرسی شرایط کار دریانوردی در کنوانسیون بین‌المللی کار دریانوردی (۲۰۰۶)
۳۶۷	بند اول - دلایل تصویب و ساختار و انضمام جامع کار دریانوردی (۲۰۰۶)
۳۷۰	بند دوم - مفاد و ساختار کلی سرفصل پنجم در انضمام جامع کار دریانوردی (۲۰۰۶)
۳۷۲	بند سوم - موقعیت گواهی‌نامه‌های دریایی در کنترل و بازرسی شرایط کار
۳۷۶	بند چهارم - مسئولیت‌های کشور پرچم در مورد کنترل انطباق و اجرای کنوانسیون
۳۷۹	بند پنجم - مسئولیت‌های کشور بندر در مورد کنترل انطباق و اجرای کنوانسیون
۳۷۹	الف - وظایف و اختیارات کشور بندر در کنترل و بازرسی کشتی‌های خارجی
۳۸۱	ب - شرایط بازرسی تفصیلی کشتی‌های خارجی
۳۸۳	بند ششم - آیین رسیدگی به شکایات و حل و فصل اختلافات در کشتی و در ساحل
۳۸۴	الف - آیین طرح و رسیدگی به شکایات در کشتی
۳۸۶	ب - آیین رسیدگی به شکایات دریانوردان در ساحل
۳۸۹	ج - دیدگاه دریانوردان در مورد مقررات (۵.۲.۲) کنوانسیون ۲۰۰۶ راجع به آیین رسیدگی به شکایات در ساحل
۳۹۲	بند هفتم - مسئولیت‌های مربوط به عرضه نیروی کار
۳۹۷	مبحث پنجم - ویژگی‌های رسیدگی قضایی و اعمال قواعد مل تعارض در دعاوی ناشی از کار دریانوردی

۳۹۷	گفتار اول - ویژگی‌های رسیدگی قضایی به دعاوی ناشی از کار دریانوردی
۴۰۰	گفتار دوم - اعمال قواعد حل تعارض در دعاوی کار دریانوردی
۴۰۰	بند اول - مشکلات ناشی از ثبت آزاد کشتی‌ها در اعمال قواعد حل تعارض
۴۰۲	بند دوم - ماهیت حمایتی قوانین کار دریانوردی و تأثیر آن در نحوه اعمال قواعد حل تعارض
۴۰۶	گفتار سوم - ضرورت ایجاد یک رژیم حقوقی و نظام عمومی بین‌المللی خاص در رسیدگی به دعاوی دریانوردان
۴۰۹	گفتار چهارم - بررسی قوانین و مقررات ملی
۴۰۹	بند اول - مقررات کشور آمریکا
۴۰۹	الف - دادگاه
۴۱۰	ب - قانون قابل اعمال
۴۱۰	ج - صلاحیت
۴۱۳	بند دوم - مقررات کشور انگلیس
۴۱۸	بند سوم - مقررات کشور یونان
۴۲۰	بند چهارم - مقررات کشور نروژ
۴۲۳	کلام پایانی فصل چهارم
۴۳۱	فصل پنجم - رژیم حقوقی حاکم بر شرایط استخدام و ایمنی کار در کشتی‌های دریایمای ایرانی
۴۳۱	مبحث نخست - پیشینه و قوانین و مقررات مرتبط با کار دریانوردان در ایران
۴۳۱	گفتار اول - پیشینه قانونگذاری در مورد کار دریانوردان در ایران
۴۳۱	بند اول - قوانین و مقررات عام مرتبط با دریانوردان
۴۳۱	الف - آیین نامه بندرهای ایران مصوب ۱۳۱۷
۴۳۳	ب - قانون دریایی ایران مصوب ۱۳۴۳
۴۳۴	بند دوم - قوانین و مقررات خاص کار دریانوردی
۴۳۴	الف - قانون کار سال ۱۳۳۷

۴۳۵	ب - قانون کار سال ۱۳۶۹
۴۳۷	گفتار دوم - آیین نامه مربوط به مدت کار، تعطیلات و مرخصی‌ها، مزد یا حقوق کارگران مامیگیر و ملازمان و کارکنان کشتی‌ها مصوب شورای عالی کار (۱۳۵۱/۱۶/۵)
۴۳۷	بند اول - قلمرو شمول آیین نامه
۴۴۰	بند دوم - مدت کار
۴۴۱	بند سوم - مرخصی
۴۴۱	بند چهارم - مزد
۴۴۴	مبحث دوم - شرایط استخدامی و ایمنی کار در کشتی‌های دریای ایران
۴۴۵	گفتار اول - شرایط استخدام
۴۴۵	بند اول - قوانین و مقررات ایران - امور مربوط به قبل از استخدام در کشتی
۴۴۵	الف - آموزش‌های فنی و شایستگی‌های
۴۴۶	ب - وضعیت کاریابی برای کار دریانوردان در ایران
۴۵۰	بند دوم - قواعد و مقررات حاکم بر قرارداد کار دریانوردان
۴۵۰	الف - شرایط شکلی و نحوه تنظیم قرارداد کار دریانوردان در ایران
۴۵۰	۱ - شرکت‌های کشتیرانی دولتی
۴۵۱	۲ - اشخاص و شرکت‌های کشتیرانی غیردولتی
۴۵۲	ب - میزان دخالت و نظارت دولت و اتحادیه‌های صنفی بر نحوه انعقاد و اجرای قراردادهای کار دریانوردان
۴۵۳	بند سوم - قوانین و مقررات حاکم بر موضوع «بازگرداندن خدمه به میهن» در ایران
۴۵۱	الف - شرکت‌های کشتیرانی دولتی
۴۵۵	ب - اشخاص و شرکت‌های کشتیرانی غیردولتی
۴۵۷	بند چهارم - قوانین و مقررات حاکم بر مدت و برنامه ساعات کار و تأمین نیروی انسانی لازم در کشتی‌های ایرانی
۴۵۷	الف - شرکت‌های کشتیرانی دولتی
۴۵۷	۱ - مدت و برنامه ساعات کار

- ۴۶۰ - ۲- تأمین نیروی انسانی لازم در کشتی.....
- ۴۶۲ ب - اشخاص و شرکت‌های کشتیرانی غیردولتی.....
- ۴۶۴ بند پنجم - قوانین و مقررات حاکم بر مزد دریانوردان شاغل در کشتی‌های ایرانی.....
- ۴۶۴ الف - شرکت‌های کشتیرانی دولتی.....
- ۴۶۵ ۱- قواعد ماهوی دریایی راجع به مزد.....
- ۴۷۰ ۲- تشریفات شکلی پرداخت مزد و نظارت مراجع و مقامات اداری بر رعایت تشریفات مزبور.....
- ۴۷۰ اعمال دو نوع مقررات و سیستم پرداخت مزد در یک کشتی واحد.....
- ۴۷۱ ب - رژیم حقوقی و مقررات مربوط به دریانوردان در کشتی‌های ایرانی تحت بهره‌برداری اشخاص غیردولتی.....
- ۴۷۳ ۱- مقررات این نامه مصوب سال ۱۳۵۱ شورای عالی کار راجع به مزد یا حقوق ملاحان و کارکنان کشتی.....
- ۴۷۴ ۲- اعمال مقررات قانون کار نسبت به مزد دریانوردان.....
- ۴۷۷ ج - مقررات حمایتی قانون دریایی و مقررات مربوط به دریانوردان.....
- ۴۸۰ گفتار دوم - (رژیم حقوقی حاکم بر ایرانیان و کشتی‌های دریایی ایرانی).....
- ۴۸۳ بند اول - قوانین و مقررات مرتبط با ایمنی کشتی‌های ایرانی به معنای عام.....
- ۴۸۴ الف - آیین نامه بندرهای ایران.....
- ۴۸۵ ب - کنوانسیون‌های بین‌المللی دریایی.....
- ۴۸۷ ۱- کنوانسیون بین‌المللی نجات جان اشخاص در دریا مصوب ۱۹۷۴ (SOLAS).....
- ۴۸۷ ۲- کنوانسیون استانداردهای آموزش، صدور گواهینامه و نگهداری دریانوردان (STCW) ۱۹۷۸.....
- ۴۸۹ ۳- کنوانسیون بین‌المللی اندازه‌گیری ظرفیت کشتی‌ها مصوب ۱۹۶۹.....
- ۴۹۰ ۴- کنوانسیون بین‌المللی مربوط به خط شاهین یا خطوط بارگیری کشتی‌ها مصوب ۱۹۶۹.....
- ۴۹۱ ۵- کنوانسیون بین‌المللی جلوگیری از تصادم در دریا مصوب ۱۹۷۲.....
- ۴۹۴ ج - سایر قوانین و مقررات ملی مرتبط با ایمنی کشتیرانی.....
- ۴۹۸ بند دوم - ایمنی و بهداشت کار در کشتی‌های ایرانی به معنای خاص.....

۴۹۹	الف - شرکت‌های کشتیرانی دولتی
۵۰۴	ب - اشخاص و شرکت‌های کشتیرانی غیر دولتی
۵۰۷	گفتار سوم - بررسی قابلیت اعمال قانون کار (۱۳۶۹) نسبت به کار در کشتی‌های دریایی
۵۰۸	بند اول - ماده ۱۲
۵۰۹	بند دوم - ماده ۱۵
۵۰۹	بند سوم - ماده ۴۶
۵۱۰	بند چهارم - ماده ۶۰
۵۱۱	بند پنجم - ماده ۵
۵۱۲	بند ششم - ماده ۱
۵۱۲	بند هفتم - ماده ۱۱۴
۵۱۳	بند هشتم - ماده ۱۲۰
۵۱۷	گفتار چهارم - (راهکارهای وضع و اجرای رژیم حقوقی خاص برای کار دریانوردان در کشتی‌های ایرانی)
۵۱۷	بنداول - راهکارهای وضع رژیم حقوقی خاص برای کار دریانوردان در کشتی‌های ایرانی
۵۱۸	الف - دلایل ضروری بودن الحاق به کنوانسیون جامع کار دریانوردی (۲۰۰۶) از دیدگاه حقوقی تجاری
۵۲۳	ب - دلایل ضرورت وضع مقررات ملی با وجود الحاق به مقاوله‌نامه بین‌المللی کار دریانوردان
۵۲۶	بند دوم - الزامات اداری و اجرایی الحاق به مقاوله‌نامه‌ها و اجرای قوانین و مقررات خاص در دریایی در کشور
۵۲۶	الف - انجام تمهیدات ساختاری و اداری
۵۲۸	ب - سازمان و آمادگی‌های تخصصی لازم جهت رسیدگی به شکایات و حل و فصل اختلاف‌های ناشی از کار در کشتی‌ها
۵۲۸	ج - ایجاد و تقویت انجمن‌های صنفی و تشکل‌های فراگیر کارگری در زمینه کار دریانوردان
۵۳۰	کلام پایانی و لزوم حمایت خاص دولت از دریانوردان
۵۳۱	لزوم انجام حمایت‌های خاص از دریانوردان توسط دولت
۵۳۷	فهرست منابع

www.ketab.ir

COLERG: Gonvention on the International Regulations for Preventing Collisions at Sea 1972.

OECD: Organization for Economic Cooperation and Development.

ECE: Economic Commission of Europe.

ESCAP: Economic and Social Commission for Asia and the Pacific.

ILO: International Labour Organization.

IMO: International Maritime Organization.

ISF: International Shipowners Workers Federation.

MARPOL: Intenational Convention for the Prevention of Pollution from Ships.

SOLAS: International Convention for the Safety of Life at Sea.

STCW: International Convention on Standards of Training and Certification and Watch keeping for Seafarers.

TCC: Total Crew Cost.

UNCTAD: United Nations Conference on Trade and Development.

www.ketab.ir

باسمه تعالی

جنبش‌های کارگری دو سه قرن اخیر به طور عمده در ارتباط با شرایط نامساعد کارگران بخش صنعت شکل گرفته است. جنبشی هم که از دویست سال پیش آغاز شد و در پایان جنگ جهانی اول با تأسیس سازمان بین‌المللی کار به ثمر نشست در همین چارچوب قرار می‌گیرد. از همین رو درخواست‌های طرفداران کارگران بخش‌های دیگر (کشاورزی و خدمات) به کندی توانست انعکاسی در تصمیم‌های این سازمان پیدا کند. در مورد کار دریایی، با آنکه واقعیت و دشواری‌های همواره به درستی شناخته شده نبود اما نمی‌توان گفت سازمان بین‌المللی کار به کلیت موضوع بی‌توجه بوده است. زیرا از همان آغاز (سال ۱۹۲۰ یعنی یک سال پس از شروع فعالیت) برابر روال آن زمان خود مبتنی بر تصویب اسناد جداگانه در خصوص موضوع‌های مختلف (مثلاً حداقل سبب برای استخدام و ...) به تصویب سندهای متعدد (اعم از مقاله‌نامه و توصیه‌نامه) در زمینه کار دریایی پرداخت.

نکته قابل ملاحظه آن است که ویژگی اصلی در این سبب شدت سازمان بین‌المللی کار در ارتباط با این فعالیت‌ها به تشکیل کنفرانس‌های جداگانه با شرکت نمایندگان صاحب نظر در این امور مبادرت ورزد تا اسناد مصوب با توجه به واقعیت‌های عملی - شغلی کارکنان دریایی تنظیم گردد. از سوی دیگر رقابت شرکت‌های مهم حمل و نقل دریایی و شرکت‌های متبوع آن‌ها سبب می‌شد تا ساز و کار مربوط به لازم‌الاجرا شدن (که در مورد مقاله‌نامه‌ها بطور معمول در الحاق دست کم دو دولت خلاصه می‌شد) در خصوص مقاله‌نامه‌های کار دریایی و ایست‌ها تطبیق داده شود. از همین رو الحاق شماری از دولت‌ها با میزانی از توانایی حمل و نقل دریایی ملایم لازم‌الاجرا شدن قرار داده شده بود. روشن است که این شیوه از انگیزه دولت‌ها در پیوستن به این دسته از سندهای بین‌المللی کار است و اجرایی شدن آن‌ها را دشوار می‌ساخت. شمار زیاد مقاله‌نامه‌ها خود نیز مانعی در راه اعمال مقررات مناسب در سطح وسیع و از سوی دولت‌های متعدد ایجاد می‌کرد. سرانجام با الهام از روشی که از دهه هفتاد قرن بیستم به کار گرفته شده و در مقاله‌نامه شماره ۱۳۸ مصوب ۱۹۷۳ تبلور یافته بود، در سال ۲۰۰۶ مقاله‌نامه‌ای جامع در

خصوص کار دریایی به تصویب رسید و مقررات پراکنده در بیش از پنجاه سند در یک مقاله نامه جمع شد که استقبال خوبی هم از آن به عمل آمده است و نزدیک پنجاه و پنج دولت بدان ملحق شده اند. در کشور ما با آنکه نزدیک سی سال گامی در جهت الحاق به مقاله نامه های بین المللی کار دریایی برداشته نشده بود، در سال ۱۳۸۹ اجازه الحاق به مقاله نامه مصوب (۲۰۰۶) به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. امید است قوه مجریه نیز، به نوبه خود، اقدام لازم را نسبت به ثبت سند الحاق در دفتر بین المللی کار انجام دهد.

با توجه به اهمیت موضوع کار دریایی و با در نظر گرفتن سند یاد شده و مقررات داخلی موجود، ضرورت انجام تحقیق و مطالعه همه جانبه به شدت احساس می شد. خوشبختانه این مهم را حقوق دانانی عهده دار شده در سال ها از نزدیک با مشکلات حوزه عمل آشنایی دارد و هم از توانایی بالایی در حوزه تحقیق و پژوهش برخوردار است. آقای دکتر توازنی زاده با پشتوانه تجربه و آگاهی عمیق از دشواری های موجود در زمینه روابط کار دریایی از یک سو و تحصیلات در سطوح عالی در دو رشته حقوق خصوصی و حقوق عمومی از سوی دیگر و مهم تر از همه با سرمایه ای ارزشمند از انسان دوستی و پابندی به حقوق انسان ها، به انسان های زحمتکش و کوشایی که به دور از خانه و خانواده و شهر و کشور خویش، ساریت خود را در طبق اخلاص نهاده به کارهای سخت اشتغال دارند، به مطالعه ای همه جانبه در این زمینه پرداخته در طول سال های انجام این تحقیق، در طی ساعت ها بحث و گفتگو، شاهد علاقه مندی آقای دکتر توازنی زاده و باور جدی ایشان به کار علمی و خدمت به نیروی کار زحمتکش بودم. تصمیم این سال به بازبینی و تکمیل و چاپ تحقیق انجام شده خبری خوش بود و جامه عمل پوشیدن این تصمیم بر سرور قلبی ام افزود. برای این دوست عزیز و همکار گرامی و همه پژوهشگران صدیق کشورمان از درگاه خداوند علیم و حکیم آرزوی توفیق روزافزون دارم.

دکتر سید عزت الله عراقی

شهریور ۱۳۹۲

دیباچه

در این نوشتار که به عنوان دیباچه تقدیم خوانندگان محترم می‌گردد مناسب به نظر رسید که صرفاً اشاره‌ای به اهمیت و موقعیت دریانوردان در جامعه بین‌المللی و فعالیت کشتیرانی تجاری و نیز آخرین تحولات بین‌المللی در زمینه حقوق کار دریانوردان داشته باشیم؛ چه این که در مقدمه به اندازه کافی در مورد موضوع و روش تهیه و تألیف کتاب سخن گفته شده است.

بر حسب گزارش‌های سالانه منتشر شده از سوی مراجع بین‌المللی مربوط مانند کنفرانس تجارت و توسعه سازمان ملل (UNCTAD) بخش عمده حمل و نقل کالا در جهان (حدود ۹۰٪) از طریق دریا و توسط کشتی‌های تجاری انجام می‌شود.

در انجام این فعالیت‌های عظیم انسانی و دریانوردان بی‌بدیل و ممتاز است. در واقع بدون دریانوردان و کار و مجاهدت آن‌ها تنها حمل و نقل دریایی و به تبع آن حجم عظیمی از تجارت بین‌الملل مختل خواهد شد، زندگی بخش‌های قابل توجهی از مردم در سرتاسر جهان نیز ممکن است با اختلال مواجه گردد، زیرا تأمین مایحتاج روزانه مردم با نبود ندادی به جریان حمل و نقل دریایی و استمرار فعالیت کشتیرانی تجاری و کار دریانوردان در سطح بین‌المللی وابسته است. بنابراین دور از واقعیت نیست اگر جامعه بین‌المللی را به نوعی وامدار دریانوردان و کار دریانوردی محسوب نماییم.

با این حال و برغم همه خطرهای سختی‌های منحصر به فرد کشتی‌ها که برخی آن را با نوعی بردگی نوین مقایسه کرده‌اند، کمتر به اهمیت کار و منزلت انسانی و اجتماعی قشر مزبور پرداخته شده است. بر همین اساس نگارنده به سهم خود کتاب حاضر را با بیان سبب‌های کار و مشکلات و رنج‌های دریانوردان آغاز و با پیشنهاد لزوم حمایت خاص دولت از قشر مزبور پایان بردارم. اما از منظر حقوق کار، با وجود تصویب مقاله‌نامه‌های خاص متعدد برای موضوع کار دریانوردی در سازمان بین‌المللی کار در گذشته، به سبب عدم استقبال کشورها در الحاق به مقاله‌نامه‌های مربوط و یا نبود جدیت و اراده. سیاسی لازم در کشورهای عضو به خاطر ترجیح ملاحظات اقتصادی و نیز نبود ساز و کارهای مقتضی برای اطمینان از اجرای موثر مقاله‌نامه‌های یاد شده، تصویب این مقاله‌نامه‌ها

از لحاظ تحقق اهداف موردنظر و فراهم کردن شرایط کار شایسته برای دریانوردان با توفیق همراه نبوده است. در عین حال با تصویب کنوانسیون جامع کار دریانوردی در سال ۲۰۰۶ که مشتمل بر حدود ۶۰ مقاله نامه و توصیه نامه بین‌المللی می‌باشد، امیدهای تازه‌ای در این زمینه ایجاد شده است. استقبال تعداد قابل توجهی از کشورها (حدود ۵۵ کشور تا اسفند ماه ۱۳۹۲) در پذیرش و الحاق به کنوانسیون مزبور و فراهم شدن شرایط لازم‌الاجرا شدن آن در تاریخ ۹۲/۶/۲۹ (۲۰ آگوست ۲۰۱۳)؛ نشان تحول مهمی است که در این زمینه رخ داده است؛ تحولی که کشورهایی مانند ایران باید خود را با این مواضع با آثار و پیامدهای آن آماده نمایند. شایان ذکر است که در سال‌های اخیر با اقدام مشترک وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و سازمان بنادر و دریانوردی لایحه الحاق به کنوانسیون کار دریانوردی (۲۰۰۶) تهیه و به دولت تقدیم شد و با طی مراحل استصوابی در تاریخ ۱۳۸۹/۲/۲۹ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید، اما تا این تاریخ (اسفند ۱۳۹۲) هنوز سند الحاق کشور به کنوانسیون مزبور به سازمان بین‌المللی کار تودیع نشده و بنابراین مقدمات لازم‌الاجرا شدن کنوانسیون یاد شده در کشور فراهم نگردیده است. از طرفی لازم‌الاجرا شدن کنوانسیون (۲۰۰۶) در سطح بین‌المللی و نیز الحاق رسمی ایران به کنوانسیون مزبور در آینده، قطعاً با چالش‌هایی برای کشور همراه خواهد بود. زیرا در ایران بر خلاف برخی کشورها که دارای سابقه طولانی در فعالیت کشتیرانی تجاری هستند، سابقه و تجربه خاصی در مورد تصویب مقررات خاص کار دریانوردی و به ویژه اجرای آن در کشور وجود ندارد.

بنابراین نه دست اندرکاران نهادهای اداری مربوط (به ویژه وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی) و نه مراجع شبه قضایی و نه حتی دریانوردان و مالکان کشتی‌ها و مراجع صنعتی مربوط، آشنایی چندانی با مقررات خاص کار دریانوردی و اجرای آن ندارند. نهادهای حقوقی و حق‌اندانان نیز به این حوزه وارد نشده‌اند و طبعاً ادبیات حقوقی خاصی هم در این زمینه تولید نگردیده است و لذا خلأ تحقیقات حقوقی در زمینه کار دریانوردان در کشور کاملاً محسوس می‌باشد. بر این اساس امید است کتاب حاضر که عمده‌تأ محصول پروژه پژوهشی نگارنده در مقطع دکتری و نیز حاصل سال‌های نسبتاً طولانی کار و تجربه در سازمان بنادر و دریانوردی است، بتواند افزون بر فراهم

کردن مقدمات آشنایی دست اندرکاران مربوط و حقوقدانان و به ویژه دانشجویان محترم رشته حقوق با حقوق کار دریانوردان و محتوای قوانین و مقررات خاص کار دریانوردی و سوابق بین‌المللی مربوطه در اعتلای حقوق انسانی و اجتماعی دریانوردان گرانقدر کشور نیز موثر باشد.

در این مقام نگارنده بر خود فرض می‌داند که از استاد گرانقدر جناب آقای دکتر عراقی که راهنما و مشوق تألیف این اثر بوده‌اند، به نیکی و بزرگی یاد کند و از خداوند متعال برای این معلم مهربان عزت و امانت مستدام مسئلت نماید.

در خاتمه این خوانندگان محترم این کتاب نیز صمیمانه درخواست می‌شود از تذکر دیدگاه‌های انتقادی و اصلاحی سوابق کارنده دریغ نفرمایند.

www.ketab.ir

کار در کشتی‌های تجاری در سفرهای دریایی که معمولاً ماه‌ها به طول می‌انجامد از مشاغل حساس و تخصصی و در عین حال یکی از پُرخطرترین شغل‌ها محسوب می‌گردد. حساسیت شغلی کار دریانوردی که به علت ارتباط آن با ایمنی کشتی در سفر دریایی مستقیماً با سلامت و ایمنی جان سرنشینان کشتی (اعم از خدمه و مسافران) و محیط زیست دریایی و نیز حمل و نقل سالم محموله‌های کشتی ارتباط می‌یابد، آمادگی دائم برای مواجه شدن با شرایط اضطراری و سوانح غیر قابل پیش‌بینی در دریا از قبیل طوفان، به گل نشستن، آتش سوزی، دزدی دریایی، توقیف کشتی در آب‌ها و بنادر سایر کشورها و بالاخره دوری از شهر و خانواده و نزدیکان و نگرانی از وضعیت همسر و فرزندان و...، همگی کارکنان کشتی‌ها را به انواع بیماری‌های جسمی و روانی مبتلا می‌نماید. به عنوان مثال کار سخی از قسمت‌های کشتی نظیر موتورخانه برخی از کشتی‌ها با سر و صدایی گوش‌خراش و برقراری حمل بعضاً در دراز مدت باعث بروز مشکل در شنوایی می‌گردد. بی‌جهت نیست که برخی از دریانوردان در اثر فشارهای روحی و روانی ناشی از مشکلات کاری، دچار افسردگی و فرسودگی و بیماری‌های دردسرساز شده بعضاً برای رهایی از این وضعیت دست به خودکشی می‌زنند. با وجود مشکلات و سختی‌های طاقت‌فرسای کار دریانوردان، در ایران هنوز موضوع کار در کشتی‌ها و مقتضات قانونی و شرایط اجرایی آن شناخته نشده است. نهادهای دریایی و دریانوردان در همایش‌هایی که دهه به دهه به مناسبت بزرگداشت روز جهانی دریانوردی برگزار می‌شود، هرگاه مجالی پیدا می‌کند با بیان بخشی از دردها و رنج‌ها و نگرانی‌های خود، خواستار توجه مسئولان دولتی ذی‌ربط به این موضوع شده و معمولاً برای پیدا کردن راه حل این مشکلات، اموری نظیر «سخت و زیان آور تلقی شدن کار دریایی» را مورد تأکید قرار می‌دهند؛ این که چرا با وجود ناوگان قابل توجه کشتیرانی و اهمیت اقتصادی و سیاسی و حتی امنیتی آن برای کشور، موضوع کار دریانوردان و ابعاد حقوقی و اجرایی آن در ایران مورد شناسایی و اهتمام مسئولان ذی‌ربط قرار نگرفته، علل گوناگون دارد. اما از منظر آسیب شناسی حقوقی به نظر می‌رسد این مسأله با موقعیت حقوق دریایی، به ویژه حقوق عمومی دریایی در ایران مرتبط است. واقعیت آن است که حقوق دریایی هنوز جایگاه مناسب خود را، به ویژه از

لحاظ آموزشی در میان مراکز آموزشی مربوط، خصوصاً دانشکده‌های حقوق و اساتید و دانشجویان این رشته پیدا نکرده است. در هر حال خلأ حقوقی در مورد حقوق کار دریانوردان در ایران به عنوان موضوعی که دارای ابعاد انسانی و حقوق بشری است و بدین اعتبار مستقیماً با وظایف دولت‌ها ارتباط دارد، دارای سابقه طولانی است.

در این میان اما، ماده ۱۰۱ قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، با تأکید بر ضرورت تهیه برنامه ملی توسعه کار شایسته، تکالیف معینی را در زمینه اصلاح قوانین و مقررات مربوط در جهت انطباق قوانین و مقررات ملی با استانداردها و موازنه‌های بین‌المللی کار و دیگر تحولات جهانی در زمینه کار ...، بر عهده دولت نهاد^۱. تکالیف مربوط هرچه که به مقوله کار در کشور به طور کلی است، اما رویکرد قانون‌گذار به لزوم انطباق با استانداردها و موازنه‌نامه‌ها و تحولات بین‌المللی کار در اصلاح قوانین و مقررات ملی به سبب طبع بین‌المللی فعالیت‌های کشتیرانی تجاری، تناسب تامی با مقتضیات عملی و حقوقی کار در کشتی‌های تجاری در سطح بین‌المللی فعالیت‌های کشتیرانی تجاری، میان موضوع کار دریانوردان و قواعد حاکم بر فعالیت‌های بین‌المللی به ویژه حقوق بین‌الملل دریایی، پیوندی ناگسستنی ایجاد می‌کند، به نحوی که به‌دو گاهی از موازنه حقوق دریایی و تحولات بین‌المللی مربوط، تبیین ویژگی‌ها و اقتضائات حقوقی کار دریانوردان، امکان پذیر نیست. این در حالی است که با تصویب کنوانسیون جامع کار دریایی در سال ۲۰۰۶ توسط سازمان بین‌المللی کار، تحولی اساسی در زمینه حقوق بین‌الملل کار دریایی ایجاد شده است. تحول بزرگی که برخی از صاحب نظران و کارشناسان سازمان بین‌المللی کار آن به عنوان یک

۱- مفاد ماده ۱۰۱ قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی ... در ماده ۲۵ قانون پنجم توسعه اقتصادی ... به صورت زیر تکرار شده است:

«وزارت کار و امور اجتماعی مکلف است حداکثر تا پایان سال اول برنامه، سند ملی کار شایسته را حسب مصوبات سازمان بین‌المللی کار و حقوق کار و حقوق کارگران و کارفرمایان در جهت تثبیت حقوق بنیادین کار و برای بهبود روابط کارگر و کارفرما به شکل سه جانبه با مشارکت تشکلهای کارگری و کارفرمایی تنظیم نماید».

رویداد تاریخی و تکمیل ستون چهارم کشتیرانی تجاری بین‌المللی، یاد می‌کنند.^۲ تصویب کنوانسیون جامع کار دریانوردی (۲۰۰۶) و اقدامات گسترده‌ای که مسئولین مربوط سازمان بین‌المللی کار برای تشویق و ترغیب کشورها جهت تصویب و الحاق به آن و فراهم کردن زمینه‌های لازم‌الاجرا شدن کنوانسیون مزبور و اجرای مؤثر آن به عمل می‌آورند^۳ و پیامدهای حقوقی و عملی لازم‌الاجرا شدن این کنوانسیون برای کشورهایی که به آن نپیوسته‌اند و نیز احتمال جدی اعمال اجباری مقررات آن در بنادر کشورهای عضو نسبت به کلیه کشتی‌های خارجی، اعم از کشتی‌های تحت پرچم کشورهای عضو یا غیر عضو، پرداختن به مقوله کار دریانوردی و ایجاد حقوقی آن برای کشورهای نظیر ایران را که تاکنون به هیچکدام از مقاله‌نامه‌های بین‌المللی کار دریانوردی ملحق نگردیده^۴ و کمترین تجربه‌ای در زمینه وضع و اجرای قوانین و مقررات ملی خاص در این زمینه ندارند، به صورت یک ضرورت اجتناب ناپذیر در می‌آورد. از طرفی، ریشه‌های موضوع، چه از جهت احیای حقوق انسانی و اجتماعی دریانوردان و چه از لحاظ سیاست بین‌المللی توسعه فعالیت‌های کشتیرانی تجاری در کشور، به دلایل مختلف، به ویژه عدم آشنایی یا عدم آشنایی کافی غالب حقوقدانان ایرانی با موازین حقوق دریایی و فعالیت‌های کشتیرانی دریایی، تاکنون تحقیق و پژوهش مستقلی در زمینه جنبه‌های حقوقی کار دریانوردی در کشور به عمل نیامده است. شایان ذکر است که حتی در کشورهایی که دارای سابقه طولانی در فعالیت‌های دریایی هستند، نیز تعداد کتاب‌ها و مقاله‌هایی که در مورد جنبه‌های حقوقی کار دریایی نوشته شده بسیار ناچیز است.

2-International Labour Organization (ILO), Proposed Consolidated Maritime Labour Convention, Frequently Asked Questions, 94 th (Maritime) Session, (Geneva: International Labour Office, 2006), P. 1.

گفتنی است که کنوانسیون جامع کار دریانوردی (۲۰۰۶) حاوی مقررات تقریباً کلیه مقاله‌نامه‌های بین‌المللی است که تاکنون در زمینه «کار دریایی» در سازمان بین‌المللی کار به تصویب رسیده است.

3- International Labour Organization (ILO), Maritime Labour Convention 2006, Action Plan 2006-2011, (Geneva: International Labour Office, 2007)

۴- تنها مقاله‌نامه بین‌المللی مرتبط با کار دریانوردی که تاکنون ایران به آن ملحق شده، مقاله‌نامه شماره ۱۰۸ مصوب ۱۹۵۸ راجع به اسناد هویت کارکنان کشتی‌هاست. رک. قانون الحاق دولت ایران به مقاله‌نامه شماره ۱۰۸ مربوط به شناسنامه ملوانی ملی کارکنان کشتی‌ها مصوب ۱۳۴۵/۹/۲۴ (روزنامه رسمی شماره ۶۳۸۴ مورخ ۱۳۴۵/۱۰/۲۷، مجموعه قوانین سال ۱۳۴۵، ص ۳۵۷)

به طور کلی انجام تحقیقات حقوقی در زمینه مسایل دریایی از قبیل موضوع این کتاب، با محدودیت‌هایی همراه است. ابعاد تخصصی و جنبه‌های فنی و حقوقی فعالیت کشتیرانی تجاری، بسیار گسترده است. آشنایی موضوعی با فعالیت‌های کشتیرانی تجاری که معمولاً در طولانی مدت، آن هم به صورت محدود امکان‌پذیر است، از لوازم منطقی بررسی و تحلیل مسایل کشتیرانی تجاری، به ویژه در حقوق عمومی دریایی می‌باشد؛ و این در حالی است که حقوقدانان غالباً کمتر با جنبه‌های موضوعی و فنی فعالیت کشتیرانی آشنایی دارند. به گفته یکی از حقوقدانان فرانسوی، حتی در کشورهای پیشرفته دریایی نیز، این مشکل کم و بیش وجود دارد.⁵ به عنوان مثال تصویری که یک متخصص با تجربه امور فنی کشتیرانی از موضوع «ایمنی و قابلیت دریانوردی کشتی» و مسایل گوناگون مرتبط با آن در ذهن دارد، با تصور بسیط یک حقوقدان از این موضوع، بسیار با یکدیگر متفاوت است. این امری که با توجه به طبع بین‌المللی کشتیرانی تجاری، معمولاً بدون حداقل آشنایی با قواعد و مقررات بین‌المللی مربوط، انجام تحقیقات حقوقی در این عرصه به صورت اطمینان بخش کمتر امکان‌پذیر است، شکل یاد شده در مسایل مرتبط با حقوق عمومی دریایی که مستقیماً با امور فنی کشتی و کشتیرانی مقررات بین‌المللی ارتباط دارد، شدت بیشتری دارد. در واقع تحقیق حقوقی در این عرصه علاوه بر آشنایی موضوعی با مسایل کشتیرانی، نیازمند اطلاعات حقوقی بین رشته‌ای در این زمینه است. نگارنده ضمن اذعان به بضاعت ناچیز خود در زمینه حقوق دریایی و مسایل گوناگون مرتبط با آن، با استناد به اهمیت از خداوند متعال و اطلاعات و تجربه محدودی که از طریق کار در طول سالیان نسبتاً طولانی در سازمان بنادر و دریانوردی کسب نموده است و با علم به محدودیت‌های تحقیق در زمینه موضوعی که به این عرصه وارد شد؛ با این امید که در زمینه یکی از مسایل حقوقی مبتلا به کشور و نیز از منظر حقوق انسانی و اجتماعی گروه فراموش شده‌ای از هموطنان این مرز و بوم، راهی بگشاید.

پس از بیان کلیات فوق، در اینجا مناسب است اشاره‌ای هم به وظایف و مسؤولیت‌های دولت در تأمین شرایط مناسب کار برای دریانوردان و لزوم توجه کافی به تحولات بین‌المللی در این زمینه داشته باشیم.

5 - Boisson. Philippe, Safety at Sea, Policy, Regulations and International Law (Paris: Edition Bureau Veritas, 1999), p. 41.

به اعتقاد مؤلفان برجسته حقوق دریایی^۶، موضوع خطر در کشتیرانی و سفرهای دریایی دارای آن چنان اهمیتی است که در طول سالیان دراز باعث ایجاد یک رشته عرف‌ها و قواعد خاص تحت عنوان حقوق دریایی شده است. حوادثی نظیر غرق شدن، به گل نشستن، توقیف کشتی‌ها در دریا و بنادر و حتی ورشکسته شدن مالکان و بهره‌برداران تجاری کشتی‌ها در جریان فعالیت کشتیرانی، علاوه بر اشخاص و طرف‌های ذی‌نفع در قرارداد حمل و نقل، دریانوردان و کارکنان کشتی را نیز مستقیماً تحت تأثیر قرار می‌دهد. فوت و ورود صدمات جسمی و روحی به دریانوردان در اثر سوانح دریایی، خروج اجباری دریانوردان از کشتی در بنادر کشورهای خارجی در اثر توقیف کشتی‌ها و مشکلات مربوط به بازگشت آن‌ها به بن، از جمله امور شایع در کشتیرانی است که بعضاً موجب ورود صدمات و خسارات جبران ناپذیری به کارکنان کشتی و خانواده آن‌ها می‌گردد. بدین لحاظ موضوع تأمین ایمنی کشتیرانی با توجه به تأثیر مستقیم آن بر حفظ سلامت و ایمنی جان سرنشینان کشتی، جلوگیری از آلودگی و حفاظت از محیط زیست دریایی، حمل و نقل مطمئن و سالم بار کشتی، در سطح جهانی فوق‌العاده اهمیت یافته و باعث ایجاد یک مسئله و عدّه قوانین و مقررات ملی و بین‌المللی در حوزه‌های مختلف حقوق خصوصی و تجارت دریایی، حقوق عمومی دریایی و حقوق بین‌المللی دریایی شده است. از دیدگاه حقوق عمومی، تأمین ایمنی کشتیرانی از جهات مختلف مربوط به رعایت استانداردهای فنی لازم در تولید تجهیزات و ساخت کشتی، قواعد و فنون دریانوردی و وجود صلاحیت‌های علمی، فنی و تجربی لازم در کارکنان کشتی، کنترل و نظارت بر شرایط مناسب کار در کشتی و تنظیم روابط حقوقی کارکنان و مالکان و بهره‌برداران کشتی و انجام حمایت‌های شغلی و اجتماعی لازم از دریانوردان، پیش‌بینی و وضع قوانین و مقررات مناسب در این زمینه و نظارت بر اجرای صحیح آن‌ها، با دولت و وظایف و مسئولیت‌های آن ارتباط وثیق پیدا می‌نماید.

در واقع فرایندی که طی آن افرادی به عنوان دریانورد به کار در کشتی‌های تجاری اشتغال می‌یابند، از مراحل قبل از استخدام تا انعقاد قرارداد کار و تعیین شرایط شکلی و مندرجات

6- HILL, Cristopher, *Maritime Law*, (Lloyd's of London Press, 1985), Intruduction.

همچنین ر.ک. فخاری. امیر حسین، *کشتی و سفر دریایی*، نشریه دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی (دوره دوم، شماره ۱، ۱۳۶۴)، ص ۸۰.

قرارداد و نحوه خاتمه آن، به جهت ارتباط مستقیم یا غیرمستقیم با ایمنی کشتیرانی و ایمنی و سلامت کار در کشتی و تضمین شرایط زندگی و کار شایسته در کشتی، شامل عناصری است که مستلزم دخالت مستقیم دولت و تعیین برخی از شروط قرارداد کار به صورت یک طرفه و دخالت مقامات اداری در نحوه انعقاد قرارداد کار و نظارت بر اجرای آن می‌باشد. تا جایی که قرارداد استخدام دریاییان در شمار موقعیت اجتماعی آن‌ها و در زمره قراردادهای اداری تلقی شده است.^۷ به گفته برخی از نویسندگان تقریباً همه چیز در کشتی، از جمله شرایط کار در آن، تحت تأثیر موضوع «ایمنی» است به نحوی که به هیچ روی نمی‌توان تأمین و تضمین آن را به قرارداد و توافق اشخاص خصوصی مربوط (از جمله کارفرمایان و کارکنان و خدمه کشتی)، واگذار کرد.^۸

به بیان دیگر، حاکمیت‌های شغلی و اجتماعی از دریانوردان و تأمین ایمنی کشتیرانی و برقراری نظم عمومی در فعالیتهای و امور مربوط به آن، از حیث تضمین سلامتی جان سرنشینان و حقوق کارکنان کشتی و حفاظت از محیط زیست دریایی، در زمره امور حاکمیتی محسوب می‌شود و بدین اعتبار مسئولیت تضمین ایمنی دریانوردان، ایمنی دریانوردی و کشتیرانی بازرگانی برعهده دولت‌ها قرار دارد.

بر همین اساس در بسیاری کشورها، قوانین و مقررات خاصی در زمینه امور مرتبط با ایمنی کشتیرانی از قبیل استانداردهای فنی لازم در تجهیزات و ساختمان کشتی، استانداردها و صلاحیت فنی و تجربی اشخاصی که وظایفی را در کشتی ایفا می‌کنند بر عهده دارند و نیز شرایط مناسب کار در کشتی و تنظیم روابط حقوقی بین کارکنان کشتی و کارفرمایان آن‌ها وضع شده و یک سازمان دولتی به عنوان مرجع رسمی امور اداری دریایی تشکیل گردیده و مسئولیت کنترل و نظارت بر جریان صحیح و ایمن فعالیت‌های کشتیرانی را بر عهده دارد.

۷- فنایی، محمد امین: «پیشنهادهای پیرامون قرارداد استخدام برای کار در دریا»، مجله پیام دریا (شماره بیست و

دوم، تیرماه ۱۳۷۳) ص ۲۶.

8- S.Kitchen, Jonathan *The Employment of Merchant Seamen* (Great Britain, 1980), p. 453.

گفتنی است که در ایران مسئولیت اداره امور حاکمیتی مربوط به کشتیرانی بازرگانی طبق قانون بر عهده سازمان بنادر و دریانوردی قرار دارد.^۹

با توجه به مقدمات فوق به نظر می‌رسد ارتباط دولت‌ها با موضوع حقوق کار دریانوردی و ایجاد و تضمین شرایط مناسب و ایمنی کار در کشتی و کنترل و نظارت مستمر بر آن، از اهمیت دو چندان برخوردار است زیرا گرچه شاغلین در کشتی‌ها مانند سایر کارگران باید به طور عام از جهت اقتصادی و اجتماعی مورد حمایت قرار گیرند و از این حیث تفاوتی با سایر کارگران ندارند اما رعایت به این که هرگونه کاستی و اختلالی در شرایط مناسب کار دریانوردان، بر ایمنی کشتیرانی تأثیر می‌گذارد و این امر به نوبه خود می‌تواند ضریب ایمنی و سلامت سرنشینان کشتی و محیط زیست دریایی را تحت الشعاع قرار دهد، مسئولیت دولت‌ها در این مورد، جنبه حیاتی پیدا می‌نماید از طرف دیگر به توجه به جنبه بین‌المللی کشتیرانی تجاری و این که هرگونه کوتاهی در تأمین ایمنی کشتی‌ها و شرایط مناسب کار و زندگی در کشتی می‌تواند منافع و حقوق سایر کشورها را تحت تأثیر قرار دهد، با این دولت‌ها باید اجرای مقررات و استانداردهای بین‌المللی مربوط را در کشتی‌های تحت پرچم خود تضمین نمایند.

بر همین اساس و با توجه به ابعاد بین‌المللی موضوع ایمنی کشتیرانی و آثار آن، ماده ۹۴ کنوانسیون حقوق دریاها مصوب ۱۹۸۲، کشورها را ملزم به اعمال هر صلاحیت و کنترل بر کشتی‌های تحت پرچم خود از جهات اداری، فنی و اجتماعی می‌نماید. طبق بند ۱ ماده ۹۴ مزبور، کشورهای صاحب پرچم باید اقدامات لازم جهت حصول اطمینان از ایمنی کشتی‌های تحت پرچم خود در دریا، از جمله «تأمین نیروی انسانی و شرایط مناسب کار در کشتی و آموزش شاغلین را با توجه به مفاد اسناد بین‌المللی قابل اعمال»^{۱۰} به عمل آورند. همچنین بر اساس قسمت «الف» بند ۲ ماده ۹۴

۹- آیین نامه سازمان بنادر و کشتیرانی، مصوب بهمن ماه ۱۳۴۸ کمیسیون‌های خاص دو مجلس، (روزنامه رسمی شماره ۷۳۱۷ مورخ ۱۳۴۸/۱۲/۲۸، مجموعه قوانین سال ۱۳۴۸، ص ۶۳۴) همچنین ر.ک. مجموعه قوانین و مقررات بندری و دریایی ایران، جلد اول، مقررات داخلی، (مدیریت حقوقی سازمان بنادر و کشتیرانی، ۱۳۸۲)

۱۰- ر.ک. فصل چهارم (مبحث چهارم، گفتار اول)

موصوف، کشورها برای اطمینان از دریانوردی ایمن باید کشتی‌های تحت پرچم خود را قبل و بعد از ثبت، در دوره‌های زمانی مناسب توسط بازرسان ذی‌صلاح، مورد بازرسی قرار دهند. پس از تبیین نقش و ارتباط دولت با کار دریانوردی مناسب است اشاره‌ای به جنبه بین‌المللی کار دریانوردی و تحولات مربوط داشته باشیم.

در کنار ویژگی «خطر دریا»، سفر بین‌المللی مهم‌ترین ویژگی کشتیرانی تجاری است که عامل تعیین‌کننده در چگونگی تکوین قواعد حاکم بر حقوق بین‌الملل کار دریایی محسوب می‌شود.

تجربه طولانی فعالیت‌های کشتیرانی تجاری نشان داده است که نظام حقوقی ملی برای تنظیم روابط گوناگون حقوقی ناشی از فعالیت کشتیرانی کافی نیست و تداوم و کارایی کشتیرانی در سطح بین‌المللی مستلزم تنظیم قواعد بین‌المللی است که به صورت یکنواخت در همه کشورها قابل اجرا باشد. خصوصاً این که هر یک از کتاهی و کاستی در وضع قوانین و مقررات کشتیرانی و رعایت استانداردهای فنی در تجهیزات ساختمان کشتی و فنون دریانوردی و تعیین صلاحیت و شایستگی‌های علمی و تجربی لازم برای امکان اشتغال به حرفه دریانوردی، می‌تواند مستقیماً در بروز و تشدید خطر برای کشتی‌ها و مآلاً قلمرو دریای کشورهای خارجی، خطرآفرین و موجب بروز سوانح و خسارات جبران‌ناپذیر گردد. به همین جهت حسب ظاهر جامعه بین‌المللی مدت‌هاست به این نتیجه رسیده است که استمرار فعالیت‌های کشتیرانی بدون تنظیم روابط حقوقی مربوط از طریق قواعد بین‌المللی مناسب، امکان‌پذیر نیست.

بر این اساس در طول یک قرن اخیر علاوه بر کنوانسیون‌های بین‌المللی بسیاری متعدد، ده‌ها کنوانسیون بین‌المللی با هدف حفاظت از ایمنی دریانوردی و جلوگیری و مقابله با آلودگی محیط زیست دریایی، در سازمان بین‌المللی دریانوردی به تصویب دولت‌ها رسیده است. در خصوص کار دریانوردان نیز با توجه به اهمیت فوق‌العاده عامل انسانی در بروز یا جلوگیری و کاهش سوانح کشتیرانی و لزوم تأمین حقوق انسانی و اجتماعی کارکنان کشتی‌ها، خصوصاً با عنایت به مشکلات و سختی‌های طاقت‌فرسای کار در کشتی و لزوم تضمین حقوق

بنیادی دریانوردان و بالاخره تفاوت‌های اساسی کار در دریا با کار در خشکی، تاکنون بیش از ۶۰ مقاله‌نامه و توصیه‌نامه بین‌المللی در سازمان بین‌المللی کار به تصویب دولت‌های عضو رسیده است. تحولات بین‌المللی حقوق کار دریانوردی نیز در سال‌های اخیر بسیار چشم‌گیر و قابل توجه است. تصویب کنوانسیون^{۱۱} بین‌المللی یکپارچه کار دریانوردی در سال ۲۰۰۶ به منظور ایجاد یک رژیم حقوقی کامل در زمینه کار در کشتی‌های تجاری دریایما و پیش‌بینی تمهیدات لازم برای اجرای مناسب آن در سطح بین‌المللی، بدون تردید تحولی اساسی در این زمینه محسوب می‌شود.^{۱۲}

اما در انتهای این مقدمه، اقتضا دارد به ساختار و نحوه تنظیم کتاب نیز اشاره نمایم. کتاب حاضر در پنج فصل تنظیم شده است. فصل اول تحت عنوان «پیشینه تاریخی، مفاهیم و ارتباط حقوق کشتیرانی تجاری با کار دریانوردی» به بررسی مفاهیم کلیدی و تبیین ارتباط موضوع کار در کشتی‌های تجاری با حقوق کشتیرانی تجاری و به ویژه مهم‌ترین مباحث حقوق عمومی کشتیرانی، یعنی ثبت و اعطای تابعیت به کشتی‌ها و ایمنی کشتیرانی اختصاص یافته است؛ زیرا بررسی و درک مفهوم و اقتضائات حقوقی کار در کشتی، بدون آشنایی عمومی با موضوع «ثبت کشتی» و «ایمنی کشتیرانی» و برخی از ویژگی‌های اصلی حقوق دریایی امکان‌پذیر نظر نمی‌رسد.

عنوان فصل دوم «شرایط استخدامی کار دریانوردان در کشتی‌های تجاری دریایماست». در مبحث نخست این فصل مسایل مربوط به قبل از استخدام، شامل شرایط قابل‌های جسمی و حرفه‌ای لازم برای اشتغال به کار در کشتی‌های تجاری و قواعد حاکم بر نحوه رسیدن و فعالیت مؤسسات

۱۱- از آنجا که معاهده بین‌المللی مزبور به نوعی شامل مقررات همه مقاله‌نامه‌ها و توصیه‌نامه‌های بین‌المللی کار دریانوردی تا زمان تصویب آن (سال ۲۰۰۶) می‌باشد، بنابراین نمی‌توان آن را یک مقاله‌نامه مشابه سایر مقاله‌نامه‌های مصوب سازمان بین‌المللی کار تلقی کرد. به همین جهت در سازمان مزبور نیز برخلاف سایر مقاله‌نامه‌های کار، برای معاهده یاد شده «شمار مشخصه» ذکر نشده است. به همین سبب با توجه به اهمیت خاص این معاهده بین‌المللی در زمینه کار دریانوردی و به منظور تفکیک اعتباری آن از سایر مقاله‌نامه‌های مربوط، از تعبیر «کنوانسیون» برای اشاره به آن استفاده شده است.

12- ILO, Maritime Labour Convention 2006, Frequently Asked Questions (Geneva International Labour Office, 2006), p. 1.

کارایی کار دریانوردی، با تأکید بر ویژگی‌های اختصاصی امور یاد شده در مقایسه با مسایل قبل از استخدام در خشکی، مورد بررسی قرار گرفته است.

در مبحث دوم این فصل، قرارداد استخدام کار دریانوردی و اهمیت جنبه‌های شکلی و ماهوی و دلایل لزوم دخالت مقامات عمومی در فرایند انعقاد، اجرا و خاتمه قرارداد مزبور، مورد بحث قرار گرفته است.

در مبحث سوم فصل یاد شده، به موضوع «بازگشت به وطن خدمه کشتی‌ها» که از مسایل اختصاصی کار دریانوردی است و قواعد حاکم بر آن، پرداخته شده است.

در مبحث چهارم فصل دوم، موضوع «ساعات کار و استراحت و تأمین نیروی انسانی لازم در کشتی‌ها» را با اشاره به مبحث پنجم موضوع «مزد» در کار دریانوردی و قواعد حاکم بر آن با تأکید بر ویژگی‌های اختصاصی یاد شده، مورد بررسی قرار گرفته است.

فصل سوم به موضوع «ایمنی و بهداشت کار در کشتی‌های تجاری دریایما» اختصاص یافته است.

با توجه به این که کشتی علاوه بر محل کار، محل زندگی موقت دریانوردان نیز می‌باشد و کار و زندگی در کشتی‌های تجاری در سفرهای دریایی همراه با محدودیت‌های گوناگون، مستقیماً جان و سلامت دریانوردان را در معرض خطر بیماری و فرسودگی قرار می‌دهد؛ از طرفی ایمنی کشتیرانی تجاری با ایمنی و بهداشت کار دریانوردان رابطه مستقیم و متقابل دارد، فصل مستقلی برای تبیین ویژگی‌های اختصاصی موضوع یاد شده، در نظر گرفته شده است.

فصل چهارم به موضوع «اجرای قوانین و مقررات ملی و استانداردهای بین‌المللی کار دریانوردی» اختصاص یافته است. در این فصل ضمن بررسی اهمیت جنبه‌های سازنده اجرای مقررات و بازرسی شرایط کار در کشتی‌های تجاری، با توجه به این که اجرای مقررات در توسط دولت پرچم هنگامی که کشتی‌های تحت پرچم در آب‌های بین‌المللی یا مناطق دریایی و بنادر سایر کشورها قرار دارند، با قواعد حقوق بین‌الملل ارتباط یافته و از آن تأثیر می‌پذیرد، ضمن بررسی مشکلات اجرای مقررات کار دریایی، به تبیین قواعد بین‌المللی مربوط پرداخته شده است.

پیش‌بینی فصل مستقلی برای موضوع «اجرا»، ناشی از اهمیت این موضوع و به منظور تأکید بر لزوم توجه دولت به جنبه‌های سازمانی اجرای مقررات و بازرسی شرایط کار درکشتی‌ها و رعایت اقتضانات و استانداردهای بین‌المللی مربوط در این زمینه، بوده است.

عنوان فصل پنجم «رژیم حقوقی حاکم بر کار دریانوردی در ایران» است.

در این فصل ضمن بررسی قوانین و مقررات مرتبط با کار دریایی در ایران، با توجه و در پرتو بررسی‌های انجام شده در فصول قبلی، به تبیین رژیم حقوقی حاکم بر شرایط استخدامی و ایمنی کار درکشتی‌های ایرانی پرداخته شده است. ناگفته پیداست پس از تودیع سند الحاق کشور به کنوانسیون کار دریانوردی (۲۰۰۶)، کنوانسیون مزبور به عنوان رژیم حقوقی قابل اعمال بر کار دریانوردی در ایران به‌سوی ما می‌گردد و طبعاً بخش‌هایی از فصل پنجم کتاب حاضر که ناظر بر بررسی و تحلیل قوانین و مقررات موجود در زمینه کار دریانوردی است، صرفاً ارزش تحقیقی و تاریخی پیدا خواهد کرد.